

IFJ. VASTAGH GYÖRGY „CSIKÓS” SZOBRÁNAK RESTAURÁLÁSA

A századforduló jeles állatszobrásza volt ifjú Vastagh György. Különösen lóportréi arattak készítésük idején nagy sikert. Nónius, lipicai, arab stb. lovokról készített portréi tökéletes naturalis hűséggel tükrözik a fajtajellemzőket. Megformálásuk életelvű alkotófelgásról tanúskodik, kidolgozásuk aprólékos és gondos.

Ifj. Vastagh György az 1899-ben rendezett párizsi Világkiállításra 0,8 mm vastag vörösrézlemezről 4 m magas „Csikós” szobrot készített. A lovat vezető csikós szobra a kiállításon nagydíjat nyert. A szobrot a kiállítás után visszazállították Magyarországra és a Budavári Palotában az ún. Csikós-udvaron állították fel.

A II. világháború utolsó hónapjaiban a szobor szinte teljesen tönkrement. A robbanásoktól összenyomódott; a legalakosabb helyeken – pl. a csikós arca – formatorzulások keletkeztek s repeszekről és golyóktól mintegy négyszáz luk és szakadási hely változtatta szinte rostává az anyagát.

Hosszas vitákra adott alkalmat a restaurálás igénye. Vitatták a szobor művészi értékét s az is kétséges volt, hogy egyáltalán helyreállítható-e az erősen sérült mű.

Az Országos Műemlékfelügyelőség többszöri sürgetésére végül megbízást adtak Buza Barna szobrászművésznek, Pölöskei József díszműkovácsnak, Kótai József és Tóthfalusi László ötvösművészeknek a restaurálás végrehajtására.

*

A szobor helyreállításának a végrehajtása megpróbáló feladat volt. A munkát végző művészek célja és művészi elve az volt, hogy az eredeti alkotásból a lehető legtöbbet megőrizték, pótlást a külső, látható felületeken ne alkalmazzanak. A körülményekhez képest maximális mértékben kímélni igyekeztek a szobor vörösréz anyagát bevonó zöld színű nemes patinát is. Így olyan részleteket is az eredeti szoboranyagból állítottak helyre, melyek már reménytelenül tönkrementek, elnyomorodtak.

A helyreállításhoz eléggé hiányos dokumentációs anyaggal rendelkezett a „csoport”. A Kiscelli Múzeumtól; a Műemlékfelügyelőségtől és a Vastagh-családtól kaptak fényképanyagot, a legtöbb segítsé-

get azonban a szobor vörösrézanyagában megmaradt – bár torzult és sok helyen hiányos – megmunkálási nyomok szolgáltatták.

Mindenekelőtt a szobor megsérült vázszerkezetét kellett helyrehozni. A talapat viszonylag épen vészelte át a harci cselekményeket, amit az eredeti kis alapmagasságnak és rendkívül erős szerkesztésének is köszönhet (a Párizsba történő szállítás miatt kellett a szobrot a lehető legalacsonyabbra építeni). A ló lemezpalástját a 0,8 mm vastag vörösréz anyag – amely a nyújtási helyeken lényegesen vékonyabb volt – nem lenne képes megtartani, ezért belülről vas vázszerkezet merevíté. A vékony és alakos testrészeket pedig az eredetileg a domborításhoz használt ötvös szurokalap tölti ki.

Először a torzult vasvázat kellett kiegyengetni, illetve egyes részleteket pótolni, cserélni, vagy megerősíteni kellett. Ezt a munkát Pölöskei József kovácsművész végezte. Szinte teljes hídyszerkezetet kovacsolt a ló testtömegébe. A merevítő vasvázat a ló testének lefejtett hátrészén szerelték be, majd a palást anyagát visszaforrasztották.

A torzulásokat óvatosan kiegyengették. Az egyengetést sok helyen megnehezítette a belső vázrész ellenállása, nagy erőt igénylő helyrehozása. A lemezpalást behorpadt részeit hidegen húzták helyükre, vigyázva, hogy a lemez ne nyúljon meg szükségtelen mértékben s esetleges túlhúzás ne okozzon újabb formatorzulásokat. A roncsolódástól megnyúlt részleteket pedig kalapáccsal visszatömörítették. Közben a lukak tömegét kellett beforrasztani. A szakadásoknál is helyre simították a rézlemez és a sérülés vonalát végigforrasztották.

A restaurálást a művészkollektíva befejezte s elmondhatjuk, hogy egy rendkívül érdekes műalkotás nyerte vissza szinte tökéletesen az eredeti formáját. A rézlemezen lassan kialakuló zöld színű nemes patina idővel „benövi” majd a sebhelyeket és a szobor helyére történő visszaállítása után érdekes színfolttal egészül ki fővárosunk.

A restaurálásnak azonban az eddigieken túl egyéb haszna is volt. A javítást végrehajtó művészkollektíva egy sajátosan naturalista alkotómódszert és technológiát tárt fel és ismert meg olyan mértékben, hogy azt az említett alkotáson tökéletesen visszaidézte. Ugyanakkor az is bebizonyosodott, hogy megfelelő felkészülés után reménytelennek tűnő esetekben is el lehet végezni a műalkotásokon a szükséges helyreállítási munkákat.

Pál Endre

Ifj. Vastagh György: Csikós. A ló feje alulról
Le « Gardien de chevaux. « La tête du cheval, par en bas
Скульптурная группа «Табунщик». Вид снизу на голову лошади

Ifj. Vastagh György: Csikós. A csikós arca
Le « Gardien de chevaux ». Le visage du gardien de chevaux
Скульптурная группа «Табунщик». Лицо табунщика

